

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ

“Правни аспекти савремених друштвених кретања у Републици Србији” -
за период 01.01.2019. – 31.12.2021. године

Издавач

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Правни факултет

За издавача

Проф. др Душанка Јововић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Јелена Беловић, руководилац пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Страхиња Миљковић

Уређивачки одбор

Проф. др Душанка Јововић

Проф. др Марија Крвавац

Проф. др Владимир Боранијашевић

Доц. др Бојан Бојанић

Доц. др Драган Благић

Технички уредник

Младен Тодоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-062-5

Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије

Мирјана ЂУКИЋ*

UDK 343.85:343.352/.353(497.11)

СУЗБИЈАЊЕ КОРУПЦИЈЕ – ПОЗИТИВНОПРАВНА РЕШЕЊА У СРБИЈИ

Апстракт: Појава корупције се везује још за време настанка првих држава и политичких структура. Вековима је укореењена у сваком друштву, па је апсурдно говорити о њеном искорењивању, али је борба против овог „друштвеног зла“ неопходна како би се смањио обим коруптивних кривичних дела. Република Србија је прве озбиљније мере на плану сузбијања корупције предузела тек 2005. године, а осавременила их 2016. године када је ступањем на снагу Закона о изменама и допунама Кривичног законика уведено још осам нових кривичних дела против привреде. Подједнако важан јесте и Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, који је поље своје примене проширио и на коруптивна кривична дела. У првом делу рада анализирају се појам и основне одлике корупције као веома важан сегмент у њеном сузбијању, али сам за себе не води остварењу жељених циљева. У другом делу су представљена позитивноправна решења у нормативним оквирима кривичног материјалног и кривичног процесног права. Анализиран је значај успостављања нове организационе мреже судова и тужилаштва за сузбијање корупције, начин на који се спроводи координација међу њима, а одређени закључци изведени на основу расположивих статистичких података. Циљ је установити да ли су се одређена очекивања остварила у досадашњој једногодишњој пракси и указати на приоритете за будући временски период.

Кључне речи: корупција, сузбијање корупције, кривична дела против привреде, нова организациона мрежа судова

УВОД

Сузбијање корупције захтева велико ангажовање и напоран рад надлежних државних органа, невладиних организација, међународних институција. Овај, нимало безазлен и у крајњој линији слојевит проблем, је присутан у сваком друштву још од времена настанка првих држава, само се

* Асистент, Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, mirjana.djukic@pr.ac.rs

зависно од социјалне климе јавља у различитим варијететима. Феномен активног и пасивног подмићивања изражен је у економски неразвијеним земљама, или оним које су достигле висок ниво економског развоја али су у једном периоду под таласом економске кризе постале социјално нестабилне. Апсурдно би било очекивати искорењивање овог проблема који је дугогодишње присутан у сваком друштву, али је борба неизбежна како би се његов обим смањило, или у крајњем случају свео на минимум. Борба против корупције обухвата више сегмената. Најпре, да би она уопште започела, потребно је да се у друштву и његовим највишим лествицама формира свест о њеном постојању, а затим и свест о томе колики степен опасности носи корупција. Важно је затим препознати неке њене карактеристике и деловати на нормативном плану у виду инкриминације коруптивних кривичних дела. Осим ове материјалне сфере, важно је ангажовање и на процесном плану. У том контексту, потребно је предвидети сарадњу међу кривичнопроцесним субјектима са једне стране и са друге, осталих државних институција које својим сазнањима могу помоћи органима гоњења у процесуирању учинилаца коруптивних кривичних дела. Кривична дела организованог криминалитета се отежано откривају и доказују управо због коруптивних веза припадника и лидера криминалних организација са представницима државних органа. Чини се да је ова веза непробојна, али правосудни органи настоје да посебним процесним механизмима предвиђеним у реформским захватима кривичног процесног законодавства разбију све баријере и допру до саме сржи криминалне организације. Успех зависи од стручне оспособљености одређених кадрова, али и воље окривљених да сарађују са органима гоњења (институт окривљеног сарадника). У редовима који предстоје биће представљени неки од основних сегмената сузбијања корупције, уз фокус на најновија позитивноправна решења у Републици Србији.

1. ПОЈАМ И ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ КОРУПЦИЈЕ

Корупција, као сложена и негативна друштвена појава, условљена је низом чинилаца. Међу њима, кључну улогу играју економски и социјални фактори. Најпогодније подручје за појаву, ширење и укореењање коруптивног понашања представљају државе у којима је заступљена економска криза, која за собом нужно изазива и социјалну нестабилност. Са друге стране, инкриминација коруптивних кривичних дела и кривичних дела са коруптивним елементом варира од државе до државе. У том контексту, понашање појединца или правног и одговорног лица, или службеног лица, добија епитет коруптивног зависно од климе која влада у социјалном окружењу. Због саме сложености али и разлике у инкриминацијама, незахвално је тежити универзалном дефинисању корупције. У домаћој правној литератури присутне су углавном оне које само површно одређују

њен појам. Немогућност универзалног и потпуног дефинисања не значи и немогућност да се одреде елементи типични за коруптивна понашања уопште. Основне одлике корупције назире се у њеном појмовном одређењу које дају Јелачић и Стајић: „Друштвено-негативна појава која је од самог постанка људског друштва и формирања првих држава настала, развијала се и добијала своје појавне облике, зависно од историјски датих социјалних, економских, политичких и других услова наносећи, својом неморалном, асоцијалном и противправном суштином, штетне последице друштву. Корупција је дубоко условљена и узрокована посредно и непосредно социјалним, економским и држим супротностима и сукобима интереса између различитих слојева друштва. Корупција је најопаснији вид привредног криминалитета коју карактеришу: прикривеност, променљивост, висок степен друштвене опасности, мноштво појавних облика, широка распрострањеност (територијална и друштвена) и интернационализација, тешко доказивање у кривично-процесном смислу, користољубивост, перфидност учиниоца и специфичан објект који угрожава, као што су: законито функционисање државних и привредних институција и служби“¹. Бошковић корупцију одређује као незаконито понашање које за циљ има прибављање противправне користи (материјалне или нематеријалне), а зависно од подручја деловања испољава се у разним облицима.² Поједини аутори представљају начин на који је она повезана са функционисањем криминалних организација, наводећи да је један од кључних сегмената који отежава откривање и доказивање кривичних дела организованог криминала.³ Криминалне организације настоје да остваре утицај на политичком пољу, не би ли кроз стечену политичку моћ оствариле монопол и стекле што већи профит од криминалних активности.⁴ Постају политички и економски стабилне захваљујући корупцији државних органа, док профит стечен на тај начин користе за финансирање политичких партија и њихових изборних кампања.⁵ На слична поимања корупције наилазимо у нормативним дефиницијама. Тако Закон о спречавању корупције корупцију одређује као

¹ Бошковић, М., *Организовани криминалитет-криминолошки и криминалистички аспекти*, Полицијска академија Београд, 1998, 63.

² Бошковић, М., нав. дело, 63.

³ Шкулић Милан, *Организовани криминалитет-Појам, појавни облици, кривична дела и кривични поступак*, Службени гласник, Београд, 2015, стр. 101-103.; Игњатовић Ђорђе, Шкулић, М., *Организовани криминалитет*, Правни факултет Универзитета у Београду-Центар за издаваштво и информисање, Београд, 2012, 57-58.

⁴ Ницевић, М., Ивановић, Р. А., *Организовани привредни криминалитет као фактор угрожавања економске безбедности*, *Економски изазови*, вол. 1, бр. 1, 2012, 95.

⁵ Ницевић, М., Ивановић, Р. А., нав. дело, стр. 95.; Тако је Ал Капоне обезбедио опстанак своје криминалне организације, корупцијом и финансирањем политичких фаворита, видети у: Шкулић, М., нав. дело, 102.

однос који одређени субјекат успоставља користећи свој или туђ службени или друштвени положај, зарад стицања одређене користи за себе или другога.⁶ Под окриљем Националне стратегије за борбу против корупције у Републици Србији за период 2013. до 2018. године,⁷ корупција је одређена као однос који се заснива злоупотребом службеног, односно друштвеног положаја у јавном или приватном сектору, како би се стекла лична или корист за другога. Наведене законске дефиниције корупцију везују за злоупотребу службеног положаја, проширујући је осим на некадашњи јавни, сада и на приватни сектор. Међутим, да би се коруптивно кривично дело препознало у пракси, потребно је описати и начин на који се то чини, ко може бити учинилац, који су мотиви за извршење дела и томе слично. Кључна улога у том сегменту припада кривичном материјалном законодавству које у посебном делу кроз инкриминацију даје детаљан опис свих потребних елемената чије је постојање нужно да би се једно понашање могло оквалификовати као коруптивно кривично дело. Кроз призму теоријских, нормативних дефиниција и инкриминација у посебном делу Кривичног законика РС, као главне карактеристике корупције могу се издвојити: понашање противно закону, прикривеност, лукавост, перфидност, висок степен друштвене опасности, користољубље, широка распрострањеност, мноштво појавних облика, разноврсност нападаних објеката (објеката напада), отежано доказивање. Корупција носи висок степен друштвене опасности јер омета законито функционисање државних органа. То проузрокује бројне негативне ефекте како по државу, тако и појединца. На пример, окривљени може избећи процесуирање подмићивањем јавног тужиоца. Оштећена страна трпи тада материјалну и нематеријалну штету. Нематеријална штета свакако наступа као последица кривичног дела, али и као последица неправде која погађа оштећеног. Тако као жртва кривичног дела, појединац остаје и материјално и нематеријално неподмирен. Ово је нажалост честа ситуација не само у пракси правосудних органа, већ и здравству, школству, дакле поприма све веће размере, те прераста у свакодневницу у којој незаштићене индивидуе немају прилику да се изборе за своја основна права. Још је више присутна друштвена опасност када криминалне организације корупцијом представника државних органа диктирају економску и политичку ситуацију у земљи, начин функционисања школских установа, стварајући тако дискриминацију и велики раздор у друштву. Корупција, политика и организовани криминалитет су нужно условљени једни другима. У свему томе назире се перфидност учиниоца, похлепа, која увек у први план ставља сопствене интересе, што указује на

⁶ Закон о спречавању корупције („Службени гласник РС“, бр. 35/2019), члан 2, став 1.

⁷ Национална стратегија за борбу против корупције за период 2013-2018 („Службени гласник РС“, бр. 57/13).

одсуство моралних принципа. На социјалну, правну и моралну компоненту корупције и висок степен друштвене опасности упућује Кривичноправна конвенција о корупцији, указујући на то да она представља претњу владавини права, људским правима и демократији, подрива правичност и социјалну правду, угрожава стабилност демократских институција, омета економски развој и угрожава моралне основе друштва.⁸ Ратификацији Конвенције Република Србија је приступила 2005. године, показујући тако спремност да у оквиру реформе правосуђа предузме све неопходне мере како би борба против корупције била успешна. У наредним редовима биће представљена најновија позитивноправна решења којима се приступило у сузбијању корупције на савременији начин.

2. НОВИЈА ПОЗИТИВНОПРАВНА РЕШЕЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ – КРИВИЧНОМАТЕРИЈАЛНИ И КРИВИЧНОПРОЦЕСНИ АСПЕКТ

Свест о друштвеној опасности и потреби за сузбијањем корупције јавила се код наших државних органа у време када се првим законским актима започело са борбом против организованог криминала. Тачније, поље примене ових закона проширено је онда када се увидео значај инкриминације појединих кривичних дела и предвиђање првих процесних механизма намењених искључиво откривању и доказивању организоване криминалне делатности. Након званичних реформских захвата пажња је посвећена формирању и специјализацији посебних органа ради процесуирања учинилаца коруптивних кривичних дела. Месна надлежност Тужилаштва за организовани криминал проширена је доношењем Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције 2016. године, а почео се примењивати 1. марта 2018. године.⁹ Ратификацијом Конвенције УН против корупције, наша земља је, као и остале државе потписнице, преузела обавезу да постојеће мере осавремени, ради ефикасније борбе против корупције. Постојеће мере су осавремењене тако што је проширен круг кривичних дела против привреде, где је поред постојећих, додато још осам нових кривичних дела (превара у обављању привредне делатности, проневера у обављању

⁸ Закон о потврђивању кривичноправне конвенције о корупцији („Сл. лист СРЈ – Међународни уговори“, бр. 2/2002 и „Сл. лист СЦГ“ – Међународни уговори“, бр. 18/2005).

⁹ Ерцег, В., Ценерић, И., Бошковић, М. М., Ђорђевић, С., Ненадић, С., Мујовић, Х., *Алтернативни извештај о спровођењу акционог плана за поглавље 23: Борба против корупције, правосуђе и основна права*, Београдски центар за безбедоносну политику, Београд, 2018, 80.

привредне делатности, злоупотреба заступања у обављању привредне делатности, злоупотреба послова управљања и надзора у обављању привредне делатности, злоупотреба у поступку приватизације, примање мита у обављању привредне делатности, давање мита у обављању привредне делатности).¹⁰ У складу са тиме, проширена је и организациона мрежа судова, прерасподелом стварне и месне надлежности између са једне стране Специјалног тужилаштва и Специјалног суда за организовани криминал, а са друге посебних одељења надлежних за сузбијање корупције. Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, предвиђена је месна и стварна надлежност органа за сузбијање организованог криминала и тероризма, и месна и стварна надлежност органа за сузбијање корупције. Органи специјализовани за сузбијање организованог криминала и тероризма, месно су надлежни за територију Републике Србије у погледу оних кривичних дела за која нису надлежна посебна одељења за сузбијање корупције. Месна надлежност посебних одељења за сузбијање корупције, простире се на четири регионална центра:¹¹

1. Посебно одељење Вишег тужилаштва у Београду за сузбијање корупције, које поступа у предметима за подручје Апелационог суда у Београду; Виши суд у Београду, који поступа у предметима корупције, за подручје Апелационог суда у Београду,
2. Посебно одељење Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду за сузбијање корупције, које поступа у предметима за подручје Апелационог суда у Новом Саду; Виши суд у Новом Саду, који поступа у предметима корупције за подручје Апелационог суда у Новом Саду,
3. Посебно одељење Вишег јавног тужилаштва у Нишу за сузбијање корупције, које поступа у предметима за подручје Апелационог суда у Нишу; Виши суд у Нишу, који поступа у предметима корупције за подручје Апелационог суда у Нишу и,
4. Посебно одељење Вишег јавног тужилаштва у Краљеву за сузбијање корупције, које поступа у предметима за подручје Апелационог суда у Краљеву; Виши суд у Краљеву, који поступа у предметима корупције за подручје Апелационог суда у Краљеву.

¹⁰<https://www.blic.rs/vesti/hronika/ilic-uvodi-se-osam-novih-krivicnih-dela-protiv-privrede/z0hpy0f>, 17.06.2018.; Закон о изменама и допунама Кривичног законика („Сл. гласник РС“, бр. 94/2016), чланови 223, 224, 224а, 228а, 230, 231.

¹¹ Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције-ЗОНД ОКТК („Службени гласник РС“, бр. 94/2016), члан 14. и члан 17.

Поред кривичних дела организованог криминала и тероризма, Специјално тужилаштво и Специјални суд поступају и поводом кривичних дела корупције, па је ради разграничења њихове у односу на стварну надлежност посебних одељења за сузбијање корупције таксативно представљено која су кривична дела у питању. Специјално тужилаштво за организовани криминал, Посебно одељење Вишег суда у Београду, Посебно одељење Апелационог суда у Београду, од 1. марта 2018. године стварно су надлежни да поступају у предметима за:¹²

1. Кривична дела организованог криминала,
2. Кривично дело убиство представника највиших државних органа (члан 310. Кривичног законика РС) и кривично дело оружана побуна (члан 311. Кривичног законика РС),
3. Кривично дело тероризам (члан 391 КЗ РС), кривично дело јавно подстицање на извршење терористичких дела (члан 391а КЗ РС), кривично дело врбовање и обучавање за вршење терористичких дела (члан 391б КЗ РС), кривично дело употреба смртоносне направе (члан 391в КЗРС), кривично дело уништење и оштећење нуклеарног објекта (члан 391г КЗРС), кривично дело финансирање тероризма (члан 393. КЗ РС) и кривично дело терористичко удруживање (члан 393а КЗ РС).
4. Кривична дела против службене дужности (Злоупотреба службеног положаја, члан 359. КЗ РС; Трговина утицајем, члан 366. КЗ РС; Примање мита, члан 367. КЗ РС; Давање мита, члан 368 КЗ РС);
5. Кривична дела против привреде (чл. 223, 223а, 224, 224а, 227, 228, 228а, 229, 230, 231, 232, 232а, 233, члан 235. став 4, чл. 236. и 245. КЗ РС), само ако вредност имовинске користи прелази 200.000.000 динара, или ако вредност јавне набавке прелази 800.000.000 динара,
6. Кривична дела против државних органа, кривична дела против правосуђа, ако су извршена у вези са неким од наведених кривичних дела,
7. Кривично дело прање новца (члан 245. КЗ РС), ако имовина која је предмет прања новца потиче из претходно наведених кривичних дела.

За кривична дела против привреде и службене дужности, за која није искључиво надлежно Специјално тужилаштво за организовани криминал, надлежна су посебна одељења за сузбијање корупције. Наиме, Тужилаштво за организовани криминал надлежно је између осталих и за кривична дела такозване високе корупције, док су посебна одељења надлежна за кривична дела против службене дужности и привреде, кривична дела против државних органа и правосуђа, ако су извршена у вези са кривичним делима против службене дужности и привреде, где се имају у виду и новоуведена кривична

¹² ЗОНД ОКТК, члан 3.

дела против привреде.¹³ У питању су они видови злоупотребе чији је учинилац стекао имовинску корист која не прелази 200.000.000 динара, или ако вредност јавне набавке не прелази износ од 800.000.000 динара.

На врху овако новоуспостављене организационе мреже налази се Тужилаштво за организовани криминал.¹⁴ Заменике јавних тужилаца у посебним одељењима за сузбијање корупције, одређује Републички јавни тужилац, након што су прошли обуку у Правосудној академији и стекли знања неопходна за сузбијање корупције.¹⁵ Тако је у оквиру посебног одељења Вишег јавног тужилаштва у Београду за сузбијање корупције ангажовано 17 заменика јавних тужилаца, у посебном одељењу Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду 10 заменика јавних тужилаца, посебном одељењу Вишег јавног тужилаштва у Нишу ангажовано је 9 заменика, а у Краљеву 8 заменика.¹⁶ У новој организационој структури успостављена је координација формирањем организационих јединица специјализованих за сузбијање корупције, ангажовањем финансијских форензичара, затим службеника за везу и ударних група.

Организациона јединица за сузбијање корупције представља специјализовану јединицу која спроводи полицијске послове везане за кривична дела корупције, на захтев надлежног вишег јавног тужиоца.¹⁷ Оперативци поступају по захтеву јавних тужилаца из посебних одељења или тужиоца за организовани криминал, зависно од тога у којем се облику корупција појављује у конкретном случају (код високе корупције поступају по захтеву специјалног тужиоца).¹⁸ Борба против корупције ојачана је формирањем служби финансијске форензике у оквиру посебних одељења и Тужилаштва за организовани криминал. Финансијски форензичар је према члану 19. Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције: „државни службеник који поседује посебна стручна знања из области финансија, рачуноводства, ревизије, банкарског, берзанског и привредног пословања, а који је завршио и специјализовану обуку у Правосудној академији из области кривичног

¹³ ЗОНД ОКТК, члан 13.

¹⁴ http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/od-1.-marta-novi-udar-na-korupciju-44-tuzioca-i-6-forenzicara-896798.html, 15.07.2018.

¹⁵ *Ibid*

¹⁶ *Ibid*.

¹⁷ ЗОНД ОКТК, члан 16.

¹⁸ Овде се ради о прерасподели стварне надлежности. Ако је извршено кривично дело такозване високе корупције на територији неког од посебних одељења, предмет се уступа специјалном тужилаштву јер је у његовој надлежности да у датом случају наложи спровођење оперативних послова и на основу расположивог материјала започне са процесуирањем учиниоца.

права¹⁹. Анализом финансијских трансакција он пружа значајну помоћ јавном тужиоцу у прикупљању што квалитетнијих доказа потребних за покретање кривичног поступка.²⁰ Зависно од доступности и квалитета доказа, оваква помоћ може допринети подизању оптужнице па у крајњем случају и изрицању осуђујуће пресуде, а у случају недостатка одређених података може допринети успешном спровођењу истраге, када се додатни доказни материјал прикупља преко службеника за везу. У случају доказног дефицита приступа се прикупљању информација од институција које њима располажу: Пореска управа-Пореска полиција, Управа царина, Народна банка Србије, Управа за спречавање прања новца, Агенција за привредне регистре, Централни регистар хартија од вредности, Агенција за приватизацију, Државна ревизорска институција, Служба за катастар непокретности, Агенција за борбу против корупције, Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање, Републички фонд за здравствено осигурање, Републичка дирекција за имовину Републике Србије и Управа за јавне набавке.²¹ Свака од наведених установа има по једног службеника за везу, омогућавајући тако бржи и квалитетнији проток информација до тужилаштва.²² Службеник за везу је ангажован искључиво ради пружања информација надлежним тужилаштвима, тако да у веома кратким роковима прибављају потребан доказни материјал. У односу на некадашњу ситуацију када је од подношења захтева надлежним институцијама до момента покретања кривичног поступка пролазило више времена,²³ службеник за везу доприноси томе да јавни тужилац без одуговлачења може покренути кривични поступак, стварајући даље основу и за његово ефикасније спровођење. Ударне групе представљају последњу карику на пољу сузбијања корупције, којој се прибегава у сложенијим случајевима које је тешко доказати. Овај „мултидисциплинарни истражни тим“²⁴ се формира само за потребе конкретног случаја који се треба расветлити.²⁵ Као тим *ad hoc* карактера ограниченог је трајања, а може се образовати у Тужилаштву за организовани криминал или неком од четири посебна одељења, или зависно од тежине кривичног дела, броја извршилаца, околности под којима је

¹⁹ ЗОНД ОКТК, члан 19.

²⁰ Крстић, Г., Специјализација државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, *НБП - Журнал за криминалистику и право*, бр.3, 2017, стр. 79.

²¹ ЗОНД ОКТК, члан 20. став 1.

²² Крстић, Г., нав. дело, 2017, стр. 80-81.; Секулић, М., Јачање капацитета државе у супротстављању организованом криминалу, тероризму и корупцији, *Војно дело*, 2/2018, 184.

²³ *Ibid.*

²⁴ Крстић, Г., нав. дело, 2017, 81.

²⁵ ЗОНД ОКТК, члан 21.

извршено, истовремено може бити формирано више ударних група у посебним одељењима и Тужилаштву или само посебним одељењима. Формирање ударне групе иницира надлежни јавни тужилац након што прибави сагласност Републичког јавног тужиоца који процењује постоји ли потреба за тиме у датом случају.²⁶ По добијеном одобрењу јавни тужилац доноси одлуку о формирању истражног тима која садржи податке о саставу, начину рада, кривичном делу, задацима који требају бити обављени и на крају временском периоду за који се оснива.²⁷ Групом руководи виши јавни тужилац или специјални тужилац, а чине је јавни тужилац, полицијски службеник и лица запослена у другим установама која поседују потребно знање и вештину у откривању коруптивних кривичних дела. Састав групе треба да чине запослени из различитих установа које се баве финансијским трансакцијама, јер се сама злоупотреба везује за ланчане новчане токове. Истражни тим функционише тако што његови чланови на састанцима спроводе директну анализу података потребних за доказивање кривичног дела. На овај начин омогућено је ефикасно расветљавање коруптивних сложенијих кривичних дела, првенствено зато што нема потребе за подношењем формалних захтева институцијама које чине финансијску структуру државе, а притом не постоји ни потреба за интервенцијама виших институција које су то раније чиниле ради убрзања прикупљања доказа.²⁸ Између службеника различитих дисциплина успостављена је сарадња отвореног типа, без посредника, а крајњи резултат се манифестује кроз довољан број прикупљених доказа за покретање кривичног поступка. Кривични поступак покреће јавни тужилац који је иницирао формирање истражног тима и ударном групом руководио у датом случају.

Према Општем обавезном упутству А бр. 146/18 донетом од стране Републичког јавног тужиоца, као кривична дела са коруптивним елементом поводом којих поступају Посебна одељења одређена су: примање мита у вези са гласањем (чл. 156 КЗ), злоупотреба службеног положаја (чл. 359 КЗ), превара у служби (чл. 363 КЗ), трговина утицајем (чл. 366 КЗ), примање мита (чл. 367 КЗ), давање мита (чл. 368 КЗ), злоупотреба положаја одговорног лица (чл. 227 КЗ), злоупотреба у вези са јавном набавком (чл. 228 КЗ), злоупотреба у поступку приватизације (чл. 228а КЗ), закључење рестриктивног споразума (чл. 229 КЗ), примање мита у обављању привредне делатности (чл. 230. КЗ) и давање мита у обављању привредне делатности (чл. 231 КЗ).²⁹ Начин њиховог функционисања представљен је кроз два табеларна приказа, у Табели 1. колико је лица процесуирано кроз одређене

²⁶ ЗОНД ОКТК, члан 21. став 2.

²⁷ ЗОНД ОКТК, члан 21. став 3.

²⁸ Крстић, Г., *нав. дело*, 2017, стр. 81.

²⁹ http://www.tjt.gov.rs/docs/SKM_C65819040214590.pdf, 28. 09. 2019.

етапе кривичног поступка, у Табели 2. које санкције чине структуру осуђујућих пресуда.

Табела 1.

Поступање посебних одељења за сузбијање корупције од 1. марта 2018. године

Фаза поступка	Број процесуираних лица
Кривичне пријаве	6.202
Одбачај кривичних пријава	2.144
Одлагање кривичног гоњења	31
Нерешене кривичне пријаве	2.119
Наредба о спровођењу истраге	255
Оптужења	370
Осуђујуће пресуде	224
Осуде на основу споразума о признању кр. дела	198

Извор: http://www.rjt.gov.rs/docs/SKM_C65819040214590.pdf

Табела 2.

Структура осуђујућих пресуда

Кривична санкција	Број осуђених лица
Казна затвора	53
Условна осуда	171
Новчана казна као споредна	4
Мере безбедности	19

Извор: http://www.rjt.gov.rs/docs/SKM_C65819040214590.pdf

ЗАКЉУЧАК

Осавремењивање постојећих мера представља значајан корак у борби против корупције. Прерасподелом стварне и месне надлежности омогућен је рад специјализованих органа на ширем територијалном подручју. Од организационих јединица за сузбијање корупције, служби финансијске форензике, службеника за везу и ударних група, очекује се таква сарадња која ће омогућити бржи и квалитетнији проток информација и у складу са тиме покретање кривичног поступка без одуговлачења. Кроз анализу статистичких података покушали смо да дамо одговор на питање да ли су се оваква очекивања реализовала у досадашњој једногодишњој пракси надлежних органа. С обзиром на то да је пре почетка рада посебних одељења за сузбијање корупције важило друго Опште упутство, анализиран је број

процесуираних и осуђених лица поводом кривичних дела са коруптивним елементом наведених у новом Општем упутству. Из тог разлога није могуће упоређивати садашње са статистичким подацима који датирају пре 1. марта 2018. године. Од укупно 6.202 лица против којих је поднета кривична пријава, успешно је процесуирано 224 лица. Није често коришћен институт одлагања кривичног гоњења. Међу кривичним санкцијама највећи удео у броју укупних осуда чине условне осуде, а затим казна затвора. Од 19 мера безбедности, забрана вршења позива, делатности или дужности изречена је према 7 лица, одузимање предмета према 11 лица, протеривање странца из земље према једном лицу. Мера одузимања имовинске користи изречена је према 40 лица. Приметно је често коришћење института споразума о признању кривичног дела, што је и допринело бржем окончању кривичног поступка за овако кратак временски период, али се поставља питање оправданости његове примене, посебно имајући у виду висок степен друштвене опасности коруптивних кривичних дела као и сврху кажњавања. Ако узмемо у обзир податак да је веома мали број учинилаца успешно процесуиран (осуђен) у односу на укупан број поднетих кривичних пријава за кривична дела са коруптивним елементом, можемо констатовати да рад новоформираних одељења није за собом оставио велики успех. Сви запослени су стручно усавршени у погледу откривања и доказивања коруптивних кривичних дела, а разлог неуспеху лежи у неадекватним условима рада (неопремљеност службених просторија опремом која би олакшала и унапредила њихов рад, недовољан број просторија за предузимање радњи током истраге, недовољан број просторија за тужилачко особље) тако да је решавање ових техничких проблема постављено као приоритет у наредном периоду.

Mirjana ĐUKIĆ

Teaching Assistant

University of Pristina - Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

SUPPRESSION OF CORRUPTION - POSITIVE LEGAL SOLUTIONS IN SERBIA

Summary

The emergence of corruption goes back to the emergence of the first states and political structures. It has been rooted in every society for centuries, so it is absurd to speak of its eradication, but the fight against this "social evil" is necessary to reduce the scope of corrupt crimes. The Republic of Serbia only took the first serious measures to combat corruption in 2005 and updated them in 2016, when eight more criminal offenses against the economy were introduced with the entry into force of the Criminal Code Amendment Act. Equally important is the Law on the Organization and Jurisdiction of State Bodies in the Suppression of Organized Crime, Terrorism and Corruption, which extended its scope to corrupt offenses. The first part of the paper analyzes the concept and basic features of corruption as a very important segment in its suppression, but does not in itself lead to the achievement of the desired goals. The second part presents positive legal solutions in the normative framework of criminal substantive and criminal procedural law. The importance of establishing a new organizational network of courts and prosecutors' offices for the fight against corruption was analyzed, the manner in which coordination between them was conducted, and certain conclusions were drawn based on available statistics. The aim is to determine whether certain expectations have been fulfilled in the one-year practice so far and to indicate priorities for the future.

Keywords: corruption, suppression of corruption, criminal offenses against economy, new organizational network of courts

ЛИТЕРАТУРА

http://www.rjt.gov.rs/docs/SKM_C65819040214590.pdf, 28. 09. 2019

http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/od-1.-marta-novi-udar-na-korupciju-44-tuzioca-i-6-forensicara-896798.html, 15. 07. 2018;

<https://www.blic.rs/vesti/hronika/ilic-uvodi-se-osam-novih-krivicnih-dela-protiv-privrede/z0hpy0f>, 17.06.2018;

Бошковић, М., *Организовани криминалитет-криминолошки и криминалистички аспекти*, Полицијска академија Београд, 1998;

Ерцег, В., Ценерић, И., Бошковић, М. М., Ђорђевић, С., Ненадић, С., Мујовић, Х.: *Алтернативни извештај о спровођењу акционог плана за поглавље 23: Борба против корупције, правосуђе и основна права*, Београдски центар за безбедоносну политику, Београд, 2018;

Закон о изменама и допунама Кривичног законика („Сл. гласник РС“, бр. 94/2016);

Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције-ЗОНД ОКТК („Службени гласник РС“, бр. 94/2016);

Закон о потврђивању кривичноправне конвенције о корупцији („Сл. лист СРЈ – Међународни уговори“, бр. 2/2002 и „Сл. лист СЦГ“ – Међународни уговори“, бр. 18/2005);

Закон о спречавању корупције („Службени гласник РС“, бр. 35/2019);

Игњатовић, Ђ., Шкулић, М., *Организовани криминалитет*, Правни факултет Универзитета у Београду-Центар за издаваштво и информисање, Београд, 2012;

Крстић, Г., Специјализација државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, *НБП - Журнал за криминалистику и право*, бр.3, 2017, стр. 67-88;

Национална стратегија за борбу против корупције за период 2013-2018 („Службени гласник РС“, бр. 57/13);

Ницевић, М., Ивановић, Р. А., Организовани привредни криминалитет као фактор угрожавања економске безбедности, *Економски изазови*, вол. 1, бр. 1, 2012, стр. 87-99;

Секулић, М., Јачање капацитета државе у супротстављању организованом криминалу, тероризму и корупцији, *Војно дело*, 2/2018, стр. 179-192;

Шкулић, М., *Организовани криминалитет-Појам, појавни облици, кривична дела и кривични поступак*, Службени гласник, Београд, 2015;